

„Elfogyott a cernájuk”^[1]

A szabómesterek és a nyilas párttagság

„Alulírott szabómester kijelentem, hogy a ZEGerszegi nyilas pártba csak azért léptem be, mert annakidején azt mondták, hogy csak az a szabómester kap cernát, amellyik a nyilas pártnak tagja lesz. Én tehát kénytelen voltam belépni, hogy cernát kaphasak és iparomban tovább dolgozhasam. Én a pártéletében soha nem szerepeltem soha gyűlésen részt nem vettem. Épen azért maradtam tőlük távol mert az ő módszerük elveimmel nem egyezett.”

Bevezetés

Az alábbi források a magyar történelem minden szempontból bonyolult és ellentmondásos korszakának részét képezik. Az 1945-ben keletkezett leveleket zalaegerszegi szabók írták, s megpróbálták benne magyarázatot adni nyilas párttagságuk, illetve a nyilas pártba való belépésük okaira. A levelek közül kettő stílusfordulataiban olyan hasonlóság figyelhető meg, amely arra enged következtetni, hogy nemcsak a pártba való belépésük motivációja volt hasonló, de a magyarázatként szolgáló levelet is bizonyos egymás közti "egyeztetés" után írták meg.

A párttagságukat kiváltó okra adott magyarázat viszonylag egyszerű: az a hír terjedt el az 1940-es évek elején, hogy aki belép a nyilas pártba, az könnyebben hozzájuthat a háború miatt hiánycikknek számító - munkájukhoz elengedhetetlen - varrócernához. Persze a szóbeszédnek nem volt semmi alapja, de aki hónapokig kénytelen nélkülözni a munkájához szükséges - viszonylag olcsó - portékát, az minden alkalmat megragad, hogy munkáját folyamatossá tegye. Ennek az egyébként ideológiamentes szempontnak négy-öt év múlva a szabókra nézve sajnálatos következményei lettek, mert párttagságukért büntetésből két hét közmunkára ítélték őket, amit egyébként a hivatali apparátus a levelek hátoldalán robotként nevezett meg. Elgondolkodtató, hogy a középkortól a jobbágyokat sújtó ingyenmunka kifejezését használják a politikai okokból kirótt büntetés megnevezésére, persze ebben tükröződhet a szláv hatás is - nevezetesen a "malenkij" robot kifejezése. A Budapesti Kereskedelmi- és Iparkamara 1940. évi jelentésében, amely 1939-rol készült, már viszonylag részletesen kitért arra, hogy a háborús helyzet miatt kialakult cernahiány milyen nagy nehézségeket okozott a férfiszabóknak. A kisemberek szemszögéből nézve persze méltánytalan eljárás volt, különösen az X. Y-nal jelölt szabó esetében, aki - elég rossz politikai érzékről téve bizonyosságot - 1920-ban az Internacionálét énekelte, az emiatt indított eljárást azonban megszüntették.

Az irategyüttesben található egy itt nem közölt jegyzőkönyv is, melyet egy szabó tanúvallomásától vettek fel. Ez a szabó ugyancsak belépett a nyilas pártba, de fél év után kilépett, sőt - mint a jegyzőkönyvből kiderül - később egy zsidó származású szabótársát kikérte a gettóból, és munkához juttatta a műhelyében. 1944-ben a frontra került, ahol parancsnoka - vallomása szerint - ki akarta végeztetni, mivel a székesfehérvári ütközet után 25 társával elmenekült. Ezt beosztott tisztjei megakadályozták, és hadbírószáki tárgyalást kezdeményeztek vele szemben, a front közeledte miatt erre nem került sor. Néhány bajtársával Győr mellett elszakadt az egységétől és két drillingágyúval, valamint hat szekér lőszerrel bolyongtak, míg végül megadták magukat az oroszoknak, akik a hadizsákmányért cserébe szabadon engedték őket. A történet pikantériája, hogy vélhetően ennek a szabónak a felesége ugyancsak párttag volt, amiért harminchárom nap közmunkára ítélték, azonban a listák tanúsága szerint "férje jegyzőkönyvet hozott. Nem tudni mi hatotta meg a döntéshozókat a verdikt kiadásakor, hiszen az X. Y-nal jelölt szabó ugyancsak megjárta a frontot - minek következtében beteg lett és ezért kérte fölmentését a közmunka alól -, tény azonban, hogy ő nem esett orosz hadifogságba, s talán ez a körülmény okozta, hogy nem mentették fel.

Annyit mindenesetre megtanulhattak az eset kapcsán az ügyben érintett szabók, hogy jobb, ha a politikától távol tartják magukat, vagy ahogy az, az említett jegyzőkönyvben áll: "elhatároztam, hogy többé semmiféle pártba be nem lépek, én élek gyermekeimnek, családomnak." Egyszerűen szólva: elfogyott a cernájuk.

A leveleket betűhív átirásban közöljük, mivel mind stilisztikai mind helyesírási szempontból jelentős információértékkel bírnak.

Források

Első levél

Nemzeti igazoló bizottságnak Zalaegerszeg

Alulírott szabómester kijelentem, hogy a ZEGerszegi nyilas pártba csak azért léptem be, mert annakidején azt mondták, hogy csak az a szabómester kap cernát, amellyik a nyilas pártnak tagja lesz. Én tehát kénytelen voltam belépni, hogy cernát kaphasak és iparomban tovább dolgozhasam. Én a pártéletében soha nem szerepeltem soha gyűlésen részt nem vettem. Épen azért maradtam tőlük távol mert az ő módszerük elveimmel nem egyezett.

Kérem az Igazoló Bizottságot, mint magyar hazafi a reám sérelmesnek tartott nyilas párt névsorából engemet törölni legyen szíves.

Más kézzel: pol.rend. 503/945
irata szerint 769866 szám alatt
nyilas párttag volt

Zalaegerszeg, 1945. VI.

Z. V. szabómester
ZEGerszeg D. ucca 8436.

Második levél

Nemzeti Igazoló Bizottságnak

Alulírott Y. Z. szabómester kijelentem, hogy a reám kényszerített nyilaspártba csak azért léptem be, mert akkor azt mondták, hogy csak az kap cernát, aki tagja a pártnak. De ez csak ámtás volt részünkre, tehát én sem tevékenységet nem fejtettem ki, sőt még a pártban sem voltam soha, amit bizonyít az is , hogy hosszu időn keresztül a X. cégnél dolgoztam amit munka könyvemel tudok igazolni. Tehát épen ezért a párttól teljesen távol áltam.

Kérem az igazoló bizottságot, mint dolgozó magyar hazafi a reám nézve sérelmesnek tartott nyilas párt névsorából törölni.

Y. Z. szabómester
Zalaegerszeg W. utca 8436.

Harmadik levél

Nemzeti Tanács Elnökségének
Zalaegerszeg

Alulírt X. Y. szabómester, zalaegerszegi /Y. W. utca 6589. sz./ bejelentem, hogy dacára annak, hogy 1939-ben beiratkoztam az úgynevezett "nyilas" pártba, soha semmiféle tevékenységet ki nem fejtettem, népellenes és nemzetrontó cselekedetben, semmiféle büntényben vagy büntethető munkálatok végrehajtásában részt nem vettem, senkit ilyenre rá nem beszéltem, gyűléseken részt sem vettem, párttagdíjat nem fizettem és nem szedtem.

1939-ben egyedül és kizárólag több iparostársammal együtt csakis azért iratkoztunk a "nyilas"-okhoz, mert akkor volt az ú.n. cérna-mizéria és azt mondták és ezt el is hittük, hogy az kap cénát, aki "nyilas"-párttag.

1895-ben születtem Zalaegerszegen /édesanyám Z.W.volt/, nős, gyermektelen kisiparos vagyok, vagyonom nincs. 1915-től 1918-ig, a háború befejezéséig részt vettem az első világháborúban, 1942-1943-ban frontszolgálatot teljesítettem, itt szereztem súlyos ischias-betegségemet. 1923-ban lettem önálló szabómester, ellenem sem politikai, sem egyéb dolgok miatt soha panasz fel nem merült, büntetlen előéletű vagyok, habár 1920-ban letartóztattak azért, mert állítólag, mint fiatal iparosok családjában otthon, többen énekeltünk és köztük az Internacionálét is. Az akkori kir. ügyészség felmentett, büntetve nem lettem. A robotmunkákon rendszeresen és kötelességszerűen megjelentem mindenkor, ahol is azután összeestem, kiújult súlyos betegségem és jelenleg csak könnyű szolgálatra vagyok alkalmas. Nem akarok kibújni semmiféle polgári vagy nemzeti szolgálat alól, nem kell félnem cselekedeteim miatt semmitől sem, hiszen a teljes igazságot adtam fentebb elő, amit bármikor - kívánatra - tanúkkal is tudok igazolni. A Nemzeti Tanács elé csupán azért adom be előterjesztésemet, mert nem hiszem, hogy a valóság ismeretében arra ítélték volna, hogy naponként jelenjek meg úgynevezett büntetésből, a hatóság előtt.Ha kell megjelenek, de fáj, hogy büntetlenül "büntetésből" kell megjelenem.

Ezen beadvánnyal tartoztam magyarságomnak, a Nemzeti Kormányának, polgártársaimnak is, akik tudják, hogy éppen azért nem kaphattam soha semmit, mert nem voltam nyilas. Most pedig ismét ez a bűnöm, nevem szerepel és mégsem voltam nyilas, soha!

Bejelentésem és mentességem tudomásulvételét, illetve igazolását kérem!

Zalaegerszeg, 1945. június 9.

X. Y. szabómester

*pol. rend. 503/945
irata szerint 275672 szám
alatt nyilas párttag volt*

Hátoldalán: címzés, tárgy, név, és kézírással: *robotoltatni!*

Jelzet: MOL XIX-B-1-j-3. tétel (Magyar Országos Levéltár - Az államigazgatás felsőbb szervei - Belügyminisztérium - Közrendészeti Főosztály - Nyilasok és volksbundisták)

Címkék:

[Nyilaskeresztes Párt](#) ^[2]

[malenkij_robot](#) ^[3]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/elfogyott_a_cernajuk.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/elfogyott_a_cernajuk.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nyilaskeresztes-part>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/malenkij-robot>